

Dr Maciej Etel

Uniwersytet w Białymstoku

ORCID: 0000-0003-1740-4688

e-mail: etel.m@uwb.edu.pl

Prawo do popełnienia błędu według przepisów ustawy — Prawo przedsiębiorców

The right to make a mistake according to the provisions of the Entrepreneurs Law

Streszczenie

Niniejsze opracowanie zawiera analizę prawa do popełnienia błędu. Przedstawia istotę i *ratio legis* instytucji z art. 21a ustawy z 06.03.2018 r. — Prawo przedsiębiorców. Omawia jej podstawowe elementy konstrukcyjne i cechy relewantne stanowiące przesłanki warunkujące jej zastosowanie, w tym: ograniczenia podmiotowe i temporalne, jednorazowość, wezwanie oraz pisemne oświadczenie, termin usunięcia naruszeń i ich ewentualnych skutków, samokontrolę przedsiębiorcy, obowiązki przedsiębiorcy chcącego skorzystać z prawa do popełnienia błędu, skutki tej instytucji, a także wyłączenia jej stosowania. Celem opracowania jest odpowiedź na pytanie: czy prawo do popełnienia błędu jest instytucją, która może poprawiać sytuację przedsiębiorcy i wzmocnić gwarancje wolności działalności gospodarczej w Polsce?

Słowa kluczowe: przedsiębiorca, prawo do popełnienia błędu, Prawo przedsiębiorców, działalność gospodarcza

JEL: K21, K29, K40

Abstract

This study analyzes the entrepreneur's right to make a mistake under Article 21a of the Act of 6 March 2018. Entrepreneurs Law. It presents the essence and *ratio legis* of the institution. It discusses its basic structural elements and relevant characteristics constituting the prerequisites for its application, including: temporal and subjective limitations, one-off nature, summons and written statement, deadline for remedying violations and their possible consequences, self-control of the entrepreneur, obligations of the entrepreneur who wants to use the right to make a mistake, the effects of this institution, as well as exclusions from its application. The aim of the study is to answer the question: Is the right to make a mistake an institution that can improve the situation of the entrepreneur and strengthen the guarantees of freedom of economic activity in Poland?

Keywords: entrepreneur, right to make a mistake, Entrepreneurs Law, entrepreneurial activity

Wprowadzenie i *ratio legis* instytucji

W ocenie legislatora duża część naruszeń popełnianych przez początkujących przedsiębiorców nie wynika ze złej woli, lecz ma raczej charakter nieintencjonalnych omyłek. Nie są to błędy na dużą skalę, które zagrażałyby interesom innych podmiotów bądź godziły w kwestie bezpieczeństwa publicznego czy porządku prawnego. Co więcej, bardzo często błędy i naruszenia ze strony przedsiębiorców są kon-

sekwencją niejasnych przepisów, ich niespójnej wykładni dokonywanej przez poszczególne organy i instytucje, a także niejednolitej praktyki administracji publicznej. W świetle tych refleksji i spostrzeżeń legislator uznał za zasadne, iż początkujący przedsiębiorcy w określonych przypadkach nie powinni ponosić negatywnych konsekwencji popełnionych naruszeń¹.

W rezultacie na mocy art. 61 ustawy z 31.07.2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń

regulacyjnych² uzupełniono przepisy ustawy z 06.03.2018 r. — Prawo przedsiębiorców (dalej jako u.p.p.)³, dodając art. 21a, który stanowi normatywną podstawę prawa do popełnienia błędu (por. Burdziak, 2019). Jest to instytucja nowa, dotychczas nieistniejąca w systemie prawa polskiego⁴, która weszła w życie 1.01.2020 r.⁵.

Jej wprowadzenie wpisuje się w politykę rządu polegającą na aktywności legislacyjnej ukierunkowanej na dokonywanie, w drodze jednej ustawy o charakterze przekrojowym⁶, zmian w wielu aktach normatywnych, których głównym celem jest zmniejszenie obciążeń regulacyjnych i barier biurokratycznych (w szczególności o charakterze administracyjnym), poprzez uchylanie przepisów nadmierne i nieadekwatne do stawianych celów uciążliwych, upraszczanie prawa oraz utrzymywanie jedynie koniecznych i korzystnych regulacji, a także eliminowanie niespójności i niejednoznaczności przepisów⁷.

W niniejszym opracowaniu, wykorzystując obowiązujące przepisy, wyjaśnienia ustawodawcy oraz publikacje naukowe, dokonuje się analizy prawa do popełnienia błędu. Przedstawia istotę i *ratio legis* instytucji z art. 21a u.p.p. oraz omawia jej podstawowe elementy konstrukcyjne i cechy relewantne stanowiące przesłanki warunkujące jej zastosowanie, w tym ograniczenia podmiotowe i temporalne, jednorazowość, wezwanie oraz pisemne oświadczenie, termin usunięcia naruszeń i ich ewentualnych skutków, samokontrolę przedsiębiorcy, obowiązki przedsiębiorcy chcącego skorzystać z prawa do popełnienia błędu, skutki tej instytucji, a także wyłączenia jej stosowania.

Celem opracowania jest odpowiedź na pytanie: czy prawo do popełnienia błędu jest instytucją, która może poprawiać sytuację przedsiębiorcy i wzmocnić gwarancje wolności działalności gospodarczej w Polsce?

Istota instytucji

W myśl art. 21a ust. 1 u.p.p., jeżeli przedsiębiorca wpisał do CEIDG narusza przepisy prawa związane z wykonywaną działalnością gospodarczą w okresie 12 miesięcy od dnia podjęcia działalności gospodarczej po raz pierwszy albo ponownie po upływie co najmniej 36 miesięcy od dnia jej ostatniego zawieszenia lub zakończenia, a właściwy organ wszczyna w związku z tym naruszeniem postępowanie: (1) mandatowe albo (2) w sprawie nakładania lub wymierzania administracyjnej kary pieniężnej, to przed nałożeniem na przedsiębiorcę grzywny w drodze mandatu karnego albo nałożeniem na niego lub wymierzeniem mu administracyjnej kary pieniężnej organ ten wzywa, w drodze postanowienia, przedsiębiorcę do usunięcia stwierdzonych naruszeń przepisów prawa oraz skutków tych naruszeń, jeżeli skutki takie wystąpiły, w wyznaczonym przez siebie terminie.

Odpowiednio, zgodnie z art. 21a ust. 3 u.p.p., jeżeli przedsiębiorca usunie stwierdzone naruszenia przepisów prawa oraz skutki tych naruszeń, jeżeli skutki takie wystąpiły, w wyznaczonym terminie⁸ to:

1) właściwy organ, w drodze decyzji, odstępuje od nałożenia na niego lub wymierzenia mu administracyjnej kary pieniężnej i poprzestaje na pouczeniu albo

2) przedsiębiorca nie podlega karze za popełnione wykroczenie lub wykroczenie skarbowe, stanowiące stwierdzone naruszenie przepisów prawa.

Artykuł 21a w ust. 1 i ust. 3 u.p.p. oddaje istotę prawa do popełnienia błędu oraz wskazuje podstawowe elementy konstrukcyjne i cechy relewantne tej instytucji stanowiące przesłanki warunkujące jej zastosowanie.

Ograniczenie podmiotowe

Artykuł 21a ust. 1 u.p.p. stwierdza, że prawo do popełnienia błędu przysługuje przedsiębiorcy wpisanemu do CEIDG. Na tej podstawie nietrudno skonstatować, iż omawiana instytucja nie jest skierowana do ogółu przedsiębiorców. Z prawa do popełnienia błędu może bowiem skorzystać wyłącznie przedsiębiorca będący osobą fizyczną, co do zasady wykonujący jednoosobową działalność gospodarczą na zasadzie samozatrudnienia⁹, działający w tym zakresie w umocowaniu o wpis legalizacyjny w CEIDG¹⁰. Wniosek ten znajduje podstawę również w przepisach ustawy z 6.03.2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (dalej jako u.c.e.i.d.g.p.i.p.)¹¹, gdzie art. 2 ust. 2 pkt 1 przesądza, iż CEIDG jest rejestrem przedsiębiorców — osób fizycznych (Kosikowski, 2013, s. 173).

Ograniczenie podmiotowe jest celowym działaniem legislatora, który wyjaśnia, iż dopuszczenie do instytucji także innych podmiotów obrotu gospodarczego, zwłaszcza spółek prawa handlowego, mogłoby stanowić potencjalne pole do nadużyć ze względu na tożsamościową odrębność prawną każdego nowego podmiotu. Oznaczałoby to, że osoby zakładające np. spółkę z o.o. mogłyby po roku od rozpoczęcia przez nią działalności gospodarczej doprowadzić do jej likwidacji i rozpoczęcia działalności przez nową spółkę o praktycznie takim samym profilu, majątku i składzie osobowym, która to ponownie korzystałaby z omawianego prawa. W ocenie ustawodawcy taki stan rzeczy byłby niewskazany¹².

W rezultacie zakres podmiotowy instytucji z art. 21a u.p.p. został znacząco zawężony, gdyż z prawa do popełnienia błędu nie może skorzystać ani osoba prawna, ani jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonująca działalność gospodarczą¹³.

Warto przy tym zwrócić uwagę, że w wymiarze dopuszczonych do prawa do popełnienia błędu (na mocy art. 21a u.p.p.) nie mają znaczenia inne istotne cechy podmiotu, takie jak np. jego wielkość ekonomiczna, domicyl, źródło kapitału bądź rodzaj wykonywanej działalności gospodarczej.

Ważne jest również, że kwestia ograniczenia podmiotowego przy stosowaniu instytucji prawa do popełnienia błędu nie została definitywnie przesądzona i zamknięta. Art. 21a ust. 10 u.p.p. wskazuje bowiem, że przesłanki od-

stąpienia od nałożenia lub wymierzenia administracyjnej kary pieniężnej lub od wymierzenia kary grzywny wobec przedsiębiorców: (1) niewpisanych do CEIDG lub (2) wpisanych do CEIDG i naruszających przepisy prawa związane z wykonywaną działalnością gospodarczą: (a) po upływie okresu, o którym mowa w art. 21a ust. 1, chyba że przedsiębiorca usunął stwierdzone naruszenia przepisów prawa oraz skutki tych naruszeń, jeżeli skutki takie wystąpiły, zgodnie z art. 21a ust. 3, lub (b) w okresie, o którym mowa w art. 21a ust. 1, w przypadkach, o których mowa w art. 21a ust. 4, 7 i 8 — mogą określać odrębne przepisy.

Nie można jednak pominąć faktu, że zawężenie właściwości podmiotowej prawa do popełniania błędu w obecnym kształcie art. 21a u.p.p. nie jest wystarczająco precyzyjne, przez co może wzbudzać wątpliwości. Ustawodawca nie rozstrzygnął bowiem o możliwości skorzystania z omawianej instytucji chociażby przez osoby fizyczne wykonujące działalność formalnie niegospodarczą, o której mowa w art. 5 u.p.p. na zasadach określonych w treści tego przepisu¹⁴, ani osoby fizyczne wykonujące działalność gospodarczą, do której nie stosuje się przepisów u.p.p. na mocy art. 6 tej ustawy bądź osoby fizyczne wykonujące działalność gospodarczą, które nie są przedsiębiorcami na mocy przepisów ustawy odrębnych, albo których działalność na mocy przepisów ustaw odrębnych nie jest działalnością gospodarczą — a w konsekwencji nie są wpisane w CEIDG¹⁵.

Ograniczenie temporalne

W konstrukcji normatywnej analizowanej instytucji przewidziano również zastrzeżenie temporalne. Zgodnie z art. 21a ust. 1 u.p.p. z prawa do popełnienia błędu może skorzystać wyłącznie przedsiębiorca wpisany do CEIDG, który narusza przepisy prawa związane z wykonywaną działalnością gospodarczą:

- w okresie 12 miesięcy od dnia podjęcia działalności gospodarczej po raz pierwszy albo
- ponownie po upływie co najmniej 36 miesięcy od dnia jej ostatniego zawieszenia lub zakończenia.

W przekonaniu legislatora ograniczenie czasowe jest niezbędne, gdyż wynika z założenia, iż prawo do popełnienia błędu ma dotyczyć jedynie początkowego okresu działalności gospodarczej przedsiębiorcy, w trakcie którego przedsiębiorca powinien nabrać odpowiedniego doświadczenia i umiejętności praktycznego stosowania przepisów¹⁶.

Wobec powyższego trzeba jednak zauważyć, iż art. 21a u.p.p. nie rozstrzyga, czy okres 12 miesięcy od dnia podjęcia działalności gospodarczej po raz pierwszy liczony jest od dnia wpisu w CEIDG czy też od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej. Warto bowiem pamiętać, że przedsiębiorca legalizujący działalność gospodarczą w CEIDG może wskazać datę rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej inną (późniejszą) niż data złożenia wniosku o dokonanie wpisu¹⁷.

Ustawodawca uregulował natomiast sytuację, w której naruszenie przepisów i pojawienie się jego skutków rozpo-

częło się w trakcie trwania okresu, w którym przedsiębiorca korzysta z prawa do popełnienia błędu, i trwa ono dalej także po upływie tego okresu. Stan taki jest w jego przekonaniu naruszeniem „ciągłym”, a zatem po zakończeniu 12 miesięcy istniejące naruszenie nie powinno być już objęte proponowaną instytucją. Podlegałoby więc ono „rozpoznaniu” przez organ na ogólnych zasadach¹⁸. Przesądza o tym art. 21a ust. 4 u.p.p. wskazując, że w takiej sytuacji organ nie stosuje art. 21a ust. 1 i 2 tego aktu, a zatem nie wzywa przedsiębiorcy do usunięcia naruszeń i ich skutków, ani nie odbiera od niego pisemnego oświadczenia, a w konsekwencji przedsiębiorca ten nie skorzysta z prawa do popełnienia błędu¹⁹.

Legislator wyjaśnił przy tym, iż kluczowe dla właściwej wykładni art. 21a ust. 4 u.p.p. jest zainicjowanie procedury usuwania przewinień jeszcze w trakcie trwania okresu 12 miesięcy oraz jej poprawne zakończenie. Oznacza to, że w sytuacji, gdy wezwanie organu lub odebranie pisemnego oświadczenia nastąpiło w okresie 12 miesięcy (a zatem, gdy stan trwania naruszenia przepisów lub ich skutków nadal nie przekroczył tego okresu), to nawet jeżeli wskazany przez organ termin usunięcia naruszeń i ich skutków miałby miejsce już po upływie tego okresu, przedsiębiorca, który naprawi swój błąd z zachowaniem tego terminu, będzie korzystał z prawa do popełnienia błędu (nawet wówczas, gdy przez „krótką chwilę” będzie pozostawał „w stanie naruszenia” prawa po upływie omawianego okresu)²⁰.

Jednorazowość

Istotne dla omawianej instytucji jest to, że z prawa do popełnienia błędu przedsiębiorca może skorzystać tylko raz. Artykuł 21a ust. 1 u.p.p. wskazuje, że prawo do popełnienia błędu obejmuje wyłącznie naruszenie przepisów prawa związanych z wykonywaną działalnością gospodarczą „dokonane po raz pierwszy” w okresie 12 miesięcy od dnia podjęcia działalności gospodarczej. Co prawda przepis ten stwierdza również, iż z prawa do popełnienia błędu przedsiębiorca może skorzystać „ponownie po upływie co najmniej 36 miesięcy od dnia jej ostatniego zawieszenia lub zakończenia” działalności gospodarczej — trzeba jednak przyjąć, iż dotyczy to przypadku trwałego zaprzestania wykonywania działalności gospodarczej i ponownego jej podjęcia (tj. 36 miesięcy od dnia jej ostatniego zawieszenia lub zakończenia).

Jednorazowość prawa do popełnienia błędu potwierdza art. 21a ust. 8 pkt 1 u.p.p., zgodnie z którym instytucji nie stosuje się, jeżeli naruszenie dotyczy przepisów prawa, które zostały naruszone przez przedsiębiorcę w przeszłości.

Wskazana właściwość wpisana jest w istotę omawianej instytucji, gdzie w założeniu początkujący przedsiębiorcy nie powinni ponosić negatywnych konsekwencji popełnionych naruszeń, lecz wykorzystywać je do zdobywania doświadczenia i swoistej nauki wykonywania działalności gospodarczej. Tak też, jeżeli przedsiębiorca na skutek dokonanego już w przeszłości naruszenia przepisów dowiedział

się o prawidłowym sposobie postępowania w określonej kwestii, to powinien wyciągnąć z tego wnioski, gdyż nie będzie traktowany preferencyjnie w sytuacji, gdy po raz kolejny naruszy raz złamany przepis²¹.

Ustalenie, czy naruszenie przepisów miało już miejsce w przeszłości powinno zostać dokonane przez organ na podstawie posiadanych przez niego informacji na temat przedsiębiorcy, a zwłaszcza wyników, ustaleń i efektów dotychczas przeprowadzonych kontroli (także przy współpracy z innymi organami)²². Art. 21a u.p.p. nie zawiera katalogu „wydarzeń” potwierdzających fakt naruszenia przepisów w przeszłości, niemniej w opinii ustawodawcy fakt ten mogą potwierdzać np. mające miejsce w przeszłości „dobrowolne” usunięcie przez przedsiębiorcę naruszeń i zgłoszenie tego faktu organowi, odstąpienie przez organ od nałożenia kary; uzyskanie przez decyzję w sprawie nałożenia administracyjnej kary pieniężnej przymiotu prawomocności, przyjęcie przez przedsiębiorcę mandatu karnego czy też wymierzenie przez sąd kary grzywny (lub innej, poważniejszej kary) za wykroczenie albo wykroczenie skarbowe²³.

Ustawodawca podkreślił również, że naruszenie przepisów prawa w przeszłości odnosi się do całokształtu wykonywania działalności gospodarczej przez danego przedsiębiorcę, tj. wszelkiej działalności gospodarczej, którą prowadził niezależnie od tego, czy była zawieszana bądź zakończona, a następnie podjęta ponownie. Jednocześnie zaznaczył przy tym, że naruszenia popełnione przez przedsiębiorcę przed dniem wprowadzenia prawa do popełnienia błędu nie będą stanowić podstawy do powołania się przez organ na wyłączenie z powodu naruszenia przepisów w przeszłości (art. 21a ust. 8 pkt 1 u.p.p.), zgodnie z zasadą *lex retro non agit*²⁴.

W kontekście ograniczonej liczby „dopuszczalnych” naruszeń konstatacją wymagającą wyraźnego zaakcentowania, gdyż istotną dla właściwej interpretacji art. 21a u.p.p., jest to, że jednorazowość instytucji odnosi się do każdego kolejnego (tj. każdego po pierwszym) naruszenia już w przeszłości złamanego przepisu. Oznacza to, że przedsiębiorca w okresie 12 miesięcy od dnia podjęcia działalności gospodarczej może dopuścić się wielu różnych naruszeń i w przypadku każdego pierwszego danego naruszenia będzie mógł skorzystać z prawa do popełnienia błędu.

Wezwanie lub oświadczenie oraz termin

Na mocy art. 21a ust. 1 u.p.p. organ, który stwierdził naruszenie przepisów prawa związanych z wykonywaną działalnością gospodarczą kwalifikowane do zastosowania prawa do popełnienia błędu wzywa przedsiębiorcę do usunięcia stwierdzonych naruszeń przepisów prawa oraz skutków tych naruszeń, jeżeli skutki takie wystąpiły.

Warte odnotowania jest to, że wezwanie przedsiębiorcy jest obowiązkiem organu. Organ jest zobligowany wezwać przedsiębiorcę już po stwierdzeniu naruszenia przepisów i po wszczęciu postępowania mandatowego lub w sprawie

nakładania lub wymierzania administracyjnej kary pieniężnej, lecz przed nałożeniem na przedsiębiorcę grzywny w drodze mandatu karnego albo nałożeniem na niego lub wymierzeniem mu administracyjnej kary pieniężnej.

Organ, co do zasady, wzywa przedsiębiorcę w drodze postanowienia w rozumieniu art. 123–126 ustawy z 14.06.1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego²⁵.

Przedmiotem wezwania jest usunięcie przez przedsiębiorcę stwierdzonych naruszeń przepisów prawa związanych z wykonywaną działalnością gospodarczą²⁶ oraz skutków tych naruszeń, jeżeli skutki takie wystąpiły.

Warto również zwrócić uwagę na możliwość przewidzianą w art. 21a ust. 2 u.p.p.. Na mocy tego przepisu, w przypadku postępowania mandatowego²⁷ funkcjonariusz, inspektor lub przedstawiciel właściwego organu może odebrać od przedsiębiorcy pisemne oświadczenie, w którym przedsiębiorca ten zobowiązuje się do usunięcia stwierdzonych naruszeń przepisów prawa oraz skutków tych naruszeń, jeżeli skutki takie wystąpiły²⁸. Zastrzega się jednocześnie, że odmowa złożenia pisemnego oświadczenia przez przedsiębiorcę wyłącza zastosowanie instytucji prawa do popełnienia błędu.

Wprowadzenie trybu z art. 21a ust. 2 u.p.p. wynika z faktu, iż w przypadku wielu inspekcji i organów prowadzących kontrolę działalności gospodarczej przedsiębiorcy stwierdzenie drobniejszych naruszeń następuje w trakcie samej kontroli. W przekonaniu legislatora zasadne jest zatem rozwiązanie, w którym funkcjonariusz, inspektor lub przedstawiciel organu może „na miejscu” zobowiązać przedsiębiorcę do usunięcia naruszeń i ich skutków, które normalnie skutkowałyby nałożeniem grzywny w drodze mandatu karnego. Następuje to bez konieczności wystosowywania odrębnego wezwania w drodze postanowienia przez właściwy organ, lecz właśnie poprzez odebranie od przedsiębiorcy pisemnego oświadczenia w tej sprawie. Tym samym upraszcza procedurę i przyspiesza usunięcie naruszeń i ich ewentualnych skutków²⁹. W konsekwencji działania na podstawie art. 21a ust. 2 u.p.p. organ nie będzie już musiał kierować do przedsiębiorcy wezwania w drodze postanowienia nawet wówczas, gdy przedsiębiorca odmówi złożenia oświadczenia w formie pisemnej.

Istotne jest, że zarówno w wezwaniu, o którym mowa w art. 21a ust. 1 u.p.p., jak i w oświadczeniu, o którym mowa w art. 21a ust. 2 tego aktu, organ wyznacza termin, w którym przedsiębiorca ma usunąć stwierdzone naruszenia oraz ich ewentualne skutki.

Artykuł 21a u.p.p. nie odnosi się szerzej do tego terminu. Nie precyzuje jego długości, sposobu oznaczenia (dni, tygodnie, miesiące lub lata), charakteru ani możliwości przywrócenia. Ustawodawca wyjaśnia jedynie, iż termin ten powinien być ukształtowany przez organ przy uwzględnieniu okoliczności konkretnej sprawy, tak aby dawał przedsiębiorcy odpowiedni i potrzebny czas na naprawienie błędu³⁰. Oznacza to, że termin ten organ może określać subiektywnie według własnego uznania, bez uzgodnienia lub konsultacji z przedsiębiorcą³¹.

Niezależnie od powyższego można przyjąć, że do terminu wyznaczonego przez organ w wezwaniu lub w pisemnym

oświadczeniu, o których mowa w art. 21a ust. 1–2 u.p.p., mają zastosowanie przepisy k.p.a. (w szczególności art. 57–60 tego aktu).

Samokontrola przedsiębiorcy

Artykuł 21a ust. 5 i ust. 6 u.p.p. wprowadzają konstrukcję opartą na samokontroli przedsiębiorcy³², dzięki której przedsiębiorca może skorzystać z prawa do popełnienia błędu wcześniej, tj. jeszcze przed ustaleniem przez organ naruszenia przepisów związanych z wykonywaną działalnością gospodarczą, przed wszczęciem postępowania w tym zakresie i wezwaniem, o którym mowa w art. 21a ust. 1 u.p.p., lub przed złożeniem pisemnego oświadczenia, o którym mowa w art. 21a ust. 2 u.p.p.

W myśl art. 21a ust. 5 u.p.p. przedsiębiorca naruszający przepisy będzie mógł uniknąć nałożenia lub wymierzenia mu administracyjnej kary pieniężnej, jeżeli:

- z własnej woli, tj. dobrowolnie, usunie w okresie, o którym mowa w art. 21a ust. 1 tego aktu, naruszenia prawa oraz ewentualne ich skutki jeszcze przed wezwaniem właściwego organu oraz

- powiadomi organ o usunięciu naruszeń oraz skutków tych naruszeń, jeżeli skutki takie wystąpiły.

Natomiast zgodnie z art. 21a ust. 6 u.p.p. organ nie nakłada na przedsiębiorcę grzywny w drodze mandatu karnego w przypadku, gdy:

- przedsiębiorca dobrowolnie usunął naruszenia przepisów prawa, będące wykroczeniami lub wykroczeniami skarbowymi, oraz skutki tych naruszeń, jeżeli skutki takie wystąpiły, w okresie, o którym mowa w art. 21a ust. 1 tego aktu, jeszcze przed wezwaniem właściwego organu lub przed złożeniem pisemnego oświadczenia, o którym mowa w art. 21a ust. 2 u.p.p. oraz

- powiadomił właściwy organ lub funkcjonariusza, inspektora lub przedstawiciela tego organu o usunięciu naruszeń oraz skutków tych naruszeń, jeżeli skutki takie wystąpiły.

Po wypełnieniu przesłanek wskazanych w art. 21a ust. 5–6 u.p.p. właściwy organ, w drodze decyzji, odstępuje od nałożenia na przedsiębiorcę lub wymierzenia mu administracyjnej kary pieniężnej i poprzestaje na pouczeniu (art. 21a ust. 5 u.p.p.) lub nie nakłada na niego grzywny w drodze mandatu karnego (art. 21a ust. 6 u.p.p.). Co więcej, jeżeli w związku z usuniętymi naruszeniami dochodzi do wszczęcia postępowania sądowego, sąd odstępuje od wymierzenia kary grzywny przedsiębiorcy, w przypadku gdy jej wysokość nie przekraczałaby maksymalnej wysokości kary grzywny, która mogłaby zostać nałożona w postępowaniu mandatowym (art. 21a ust. 6 u.p.p.)³³.

Prawo i obowiązek przedsiębiorcy

Instytucję z art. 21a u.p.p. można postrzegać w charakterze prawa przedsiębiorcy. Trzeba jednak podkreślić, że nie

jest to uprawnienie bezwarunkowe. Poza ograniczeniami podmiotowymi, temporalnymi i ilościowymi skorzystanie z prawa do popełnienia błędu jest uzależnione od realizacji przez przedsiębiorcę konkretnych obowiązków. Art. 21a ust. 3 u.p.p. wskazuje bowiem, że instytucja wywołuje przewidziane konsekwencje, o ile przedsiębiorca usunie stwierdzone naruszenia przepisów prawa oraz skutki tych naruszeń, jeżeli skutki takie wystąpiły. Co więcej, przedsiębiorca zobligowany jest do zachowania wskazanego przez organ, w wezwaniu lub w pisemnym oświadczeniu, terminu ich usunięcia.

Skutki

Podstawowe skutki instytucji prawa do popełnienia błędu określa art. 21a ust. 3 u.p.p.. Zgodnie z tym przepisem, jeżeli przedsiębiorca usunie stwierdzone naruszenia przepisów prawa oraz ich ewentualne skutki we wskazanym przez organ terminie — czyli zastosuje się do wezwania, o którym mowa w art. 21a ust. 1 u.p.p. lub zrealizuje zobowiązanie zawarte w pisemnym oświadczeniu, o którym mowa w art. 21a ust. 2 u.p.p. — to:

- 1) właściwy organ, w drodze decyzji administracyjnej w rozumieniu przepisów k.p.a., odstępuje od nałożenia na niego lub wymierzenia mu administracyjnej kary pieniężnej i poprzestaje na pouczeniu albo

- 2) przedsiębiorca nie podlega karze za popełnione wykroczenie lub wykroczenie skarbowe stanowiące stwierdzone naruszenie przepisów prawa (gdy naruszenie przepisów było wykroczeniem lub wykroczeniem skarbowym, przedsiębiorca nie będzie podlegał karze).

Oznacza to, iż przedsiębiorca nie będzie mógł zostać ukarany zarówno w postępowaniu przed danym organem, jak i w ramach hipotetycznego postępowania sądowego³⁴. Ustawodawca w wyjaśnieniach zastrzegł jednak, że rozwiązanie to będzie miało zastosowanie jedynie do tych rodzajów naruszeń, które powodują wszczęcie wyżej wymienionych rodzajów postępowań, nie będzie zatem dotyczyło np. naruszeń, które przewidują dla przedsiębiorcy zastosowanie poważniejszych sankcji prawa karnego³⁵.

W kontekście skutków prawa do popełnienia błędów warto również zwrócić uwagę na art. 21a ust. 9 u.p.p., zgodnie z którym, jeżeli: (1) właściwy organ nakłada na przedsiębiorcę grzywnę w drodze mandatu karnego z naruszeniem przepisów ust. 1–3, ust. 6 zdanie pierwsze lub ust. 8 oraz (2) przedsiębiorca odmawia przyjęcia mandatu karnego oraz (3) przedsiębiorca niezwłocznie usunie stwierdzone naruszenia przepisów prawa oraz skutki tych naruszeń, jeżeli skutki takie wystąpiły, sąd odstępuje od wymierzenia kary.

Przepis ten wzmacnia uprawnienie przedsiębiorcy, regulując sytuację, w której organ próbuje nałożyć na przedsiębiorcę karę grzywny w drodze mandatu karnego pomimo braku wezwania lub odebrania pisemnego oświadczenia oraz pomimo usunięcia naruszeń i ich ewentualnych skutków. Tworzy w ten sposób możliwość sądowej weryfikacji prawidłowości zastosowania instytucji prawa do popełnie-

nia błędu. To bowiem na podstawie art. 21a ust. 9 u.p.p. gdy organ, nie respektując obowiązków z art. 21a u.p.p., będzie próbował wymierzyć przedsiębiorcy grzywnę w drodze mandatu karnego, ów przedsiębiorca będzie mógł odmówić przyjęcia mandatu, co w konsekwencji prowadzi do skierowania sprawy do sądu (zgodnie z zasadami ogólnymi). Jeżeli zaś niezwłocznie usunie stwierdzone naruszenia przepisów prawa oraz ich ewentualne skutki, sąd będzie miał obowiązek odstąpienia od wymierzenia kary³⁶.

Wyłączenia

Stosowanie prawa do popełnienia błędu podlega wyłączeniem określonym w art. 21a ust. 7–8 u.p.p.³⁷. Na mocy tych przepisów omawiana instytucja nie ma zastosowania:

- 1) jeżeli kara grzywny w drodze mandatu karnego nakładana jest w wyniku przeprowadzenia kontroli drogowej³⁸;
- 2) naruszenie dotyczy przepisów prawa, które zostały naruszone przez przedsiębiorcę w przeszłości;
- 3) naruszenie przepisów prawa jest rażące³⁹;
- 4) nie jest możliwe usunięcie naruszeń przepisów prawa lub gdy wywołały one nieodwracalne skutki⁴⁰;
- 5) konieczność nałożenia grzywny w drodze mandatu karnego albo nałożenia lub wymierzenia administracyjnej kary pieniężnej wynika z ratyfikowanej umowy międzynarodowej albo bezpośrednio stosowanych przepisów prawa Unii Europejskiej;
- 6) naruszenie przepisów prawa polega na wykonywaniu działalności gospodarczej pomimo braku uzyskania wymaganych prawem koncesji, zezwolenia lub wpisu do rejestru działalności regulowanej lub na działaniu bez uzyskania wcześniejszej zgody, zezwolenia lub pozwolenia właściwego organu na to działanie, jeżeli przepisy przewidują obowiązek ich uzyskania, lub na działaniu niezgodnym z taką zgodą, zezwoleniem lub pozwoleniem;
- 7) przepisy odrębne przewidują nałożenie grzywny w drodze mandatu karnego albo nałożenie lub wymierzenie administracyjnej kary pieniężnej za niewykonanie zaleceń pokontrolnych⁴¹.

Podsumowanie

Na pytanie postawione we wprowadzeniu — czy prawo do popełnienia błędu jest instytucją, która może poprawić sytuację przedsiębiorcy i wzmocnić gwarancje wolności działalności gospodarczej w Polsce — należy odpowiedzieć twierdząco. Prawo do popełnienia błędu może być instytucją, która poprawi sytuację przedsiębiorcy i wzmocni gwarancje wolności działalności gospodarczej w Polsce.

Przyjęte rozwiązania są w istocie i co do zasady korzystne dla przedsiębiorców. Już sama świadomość istnienia oraz możliwości skorzystania z prawa popełnienia do błędu zwiększa komfort ich funkcjonowania. Bezdiskusyjnie jest to ważne i potrzebne dla przedsiębiorców, w szczegól-

ności tych początkujących, którzy dopiero nabywają wiedzę, umiejętności i doświadczenie niezbędne do wykonywania działalności gospodarczej z zachowaniem wymogów określonych obowiązującym prawem. Ważę rozwiązania można docenić także w kontekście charakteryzujących system prawa polskiego niedoskonałości, w tym m.in. ogromnej liczby aktów normatywnych, często niskiej jakości i o wysokim stopniu skomplikowania przepisów kierowanych do przedsiębiorców, narzucających im warunki, obowiązki bądź ograniczenia w związku z działalnością gospodarczą.

Niebagatelne znaczenie ma też fakt, iż prawo do popełnienia błędu znalazło umocowanie normatywne w u.p.p., czyli ustawie, która w systemie prawa krajowego ma znaczenie szczególne: pełni rolę konstytucji działalności gospodarczej⁴² i zgodnie z preambułą ukierunkowana jest właśnie na urzeczywistnienie, ochronę i wspieranie wolności działalności gospodarczej⁴³. Miejsce uregulowania może mieć bowiem istotny wpływ na skuteczność i efektywność stosowania oraz praktyczną doniosłość omawianej instytucji.

Konstrukcja normatywna prawa do popełnienia błędu wydaje się być przemyślana, a analiza art. 21a u.p.p. pozwala twierdzić, że generalnie uregulowana jest prawidłowo, kompleksowo, a nawet perspektywicznie. Co ważne, katalog wyłączeń nie godzi w istotę uprawnienia i nie czyni go pozornym.

Niestety konstrukcja omawianego prawa nie jest wolna od pewnych niedociągnięć. Zauważalny jest bowiem brak precyzji oczekiwanej od racjonalnego prawodawcy w zakresie wskazania podmiotów uprawnionych do korzystania z instytucji (ograniczenia podmiotowe) oraz sposobu liczenia okresu, w którym „przysługuje” prawo do popełnienia błędu (ograniczenia temporalne). Co więcej, w art. 21a u.p.p. nie wybrzmiewa w sposób klarowny i jednoznaczny jednorazowość uprawnienia i jej interpretacja. Dyskusyjne, gdyż niekoniecznie korzystne dla przedsiębiorcy, jest także umożliwienie organom określania terminu usunięcia naruszeń przepisów związanych z działalnością gospodarczą i ich ewentualnych skutków (wiążącego przedsiębiorcę i warunkującego zastosowanie prawa do popełnienia błędu) subiektywnie i według własnego uznania bez uzgodnienia lub konsultacji z nim. Są to jednak wątpliwości, które ustawodawca może skorygować albo zostaną przepracowane w praktyce stosowania instytucji z wykorzystaniem ustaleń doktryny i judykatury.

Instytucję i skutki skorzystania z prawa do popełnienia błędu, trafnie konstatuje ustawodawca, podkreślając, że odstąpienie od nałożenia lub wymierzenia administracyjnej kary pieniężnej (art. 21a ust. 3 pkt 1 i ust. 5), brak podlegania karze (art. 21a ust. 3 pkt 2), brak nałożenia kary grzywny w drodze mandatu karnego (art. 21a ust. 6 zd. 1), odstąpienie od kary grzywny (art. 21a ust. 6 zd. 2) oraz odstąpienie od kary (art. 21a ust. 9) — nie oznaczają, że naruszenie przez przedsiębiorcę przepisów prawa związanych z wykonywaną działalnością gospodarczą nie miało miejsca⁴⁴. Jest to niezwykle cenne spostrzeżenie, które kształtuje właściwą interpretację analizowanej instytucji.

Przypisy/Notes

¹ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych, druk sejmowy nr 3622 z 12.07.2019 r., s. 48, <http://www.orka.sejm.gov.pl> (18.03.2021 r.), zwane dalej „Uzasadnieniem 2019”.

² Ustawa z 31.07.2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych (Dz.U. z 2019 r., poz. 495 ze zm.).

³ Ustawa z 06.03.2018 r. Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 162 ze zm.).

⁴ Prawo do popełnienia błędu nie jest natomiast rozwiązaniem nieznanym rzeczywistości europejskiej. Zbliżone instytucje funkcjonują m.in. na Litwie i we Francji. Litewska ustawa o administracji publicznej (Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas) przewiduje, że w trakcie pierwszego roku od rozpoczęcia działalności gospodarczej na podmiot nie mogą zostać nałożone sankcje powodujące ograniczenie tej działalności (np. zawieszenie lub odebranie wymaganego zezwolenia) za naruszenia wykryte podczas pierwszej planowanej inspekcji. W przypadku ich stwierdzenia konieczne jest wyznaczenie przez organ kontrolujący odpowiedniego terminu na ich usunięcie. Na Litwie obowiązuje ponadto zobowiązanie instytucji kontrolnych do dążenia do powstrzymania się od nakładania sankcji przez pierwszych 12 miesięcy prowadzenia działalności przez przedsiębiorcę: tzw. Deklaracja dotycząca pierwszego roku prowadzenia biznesu. Z kolei we Francji, na mocy poprawki do Kodeksu stosunków między społeczeństwem i administracją (Code des relations entre le public et l'administration), wprowadzono regulację, zgodnie z którą w przypadku naruszenia po raz pierwszy przez osoby fizyczne lub prawne przepisu prawa administracyjnego, osoby te, co do zasady, nie mogą zostać ukarane przez organy administracji, o ile naruszenie to zostanie usunięte z ich własnej inicjatywy lub też na wezwanie organu (Uzasadnienie 2019, s. 58).

⁵ Zgodnie z art. 86 ustawy z 31.07.2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych (Dz.U. z 2019 r., poz. 495 ze zm.).

⁶ W przekonaniu legislatora możliwa jest oddzielna nowelizacja aktów prawnych, w których zidentyfikowano nadmierne obciążenia regulacyjne, jednak z uwagi na ich liczbę oraz ekonomikę procesu legislacyjnego przyjął on technikę polegającą na ograniczaniu wymogów regulacyjnych w drodze jednej ustawy o charakterze przekrojowym (Uzasadnienie 2019, s. 1–2).

⁷ Uzasadnienie 2019, s. 1–2; Dobrzycka, 2019.

⁸ O którym mowa w art. 21a ust. 1 oraz art. 21a ust. 2 u.p.p.

⁹ Z prawa do błędu może również skorzystać przedsiębiorca będący osobą fizyczną prowadzący działalność gospodarczą w formie spółki cywilnej (Brzostowska, 2020).

¹⁰ Tak też wskazuje legislator w uzasadnieniu (Uzasadnienie 2019, s. 51).

¹¹ Ustawa z 06.03.2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 296 ze zm.).

¹² Uzasadnienie 2019, s. 51.

¹³ Por. art. 4 ust. 1 u.p.p.

¹⁴ O działalności formalnie niegospodarczej zob. Etel, 2019, s. 69–83 oraz wskazana tam literatura.

¹⁵ O wątpliwościach w tym zakresie zob. Etel, 2012 i wskazana tam literatura i orzecznictwo.

¹⁶ Uzasadnienie 2019, s. 52.

¹⁷ Zob. art. art. 5 ust. 2 pkt 1 u.c.e.i.d.g.p.i.p.

¹⁸ Uzasadnienie 2019, s. 49–50; Liżewski, 2020.

¹⁹ Uzasadnienie 2019, s. 50.

²⁰ Tamże.

²¹ Tamże, s. 52–53.

²² Jak wskazuje ustawodawca w przypadku, gdy przy nakładaniu administracyjnej kary pieniężnej albo grzywny w drodze mandatu karnego organ będzie chciał powołać się na przesłankę z art. 21a ust. 8 pkt 1, to na nim spoczywa ciężar dowodu i konieczność wykazania, że faktycznie doszło do przeszłego naruszenia (Uzasadnienie 2019, s. 53).

²³ Uzasadnienie 2019, s. 53.

²⁴ Tamże, s. 53. Por. art. 21a ust. 1 u.p.p.

²⁵ Ustawa z 14.06.1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 256 ze zm.) — dalej jako k.p.a.

²⁶ Jak zaznaczył legislator, chodzi tu o naruszenia przepisów prawa związanych z wykonywaną działalnością gospodarczą, a nie przepisów prawa odnoszących się do pozostałych sfer aktywności życiowej przedsiębiorcy (Uzasadnienie 2019, s. 48).

²⁷ O którym mowa w art. 21a ust. 1 pkt 1 u.p.p.

²⁸ W wyznaczonym przez funkcjonariusza, inspektora lub przedstawiciela terminie.

²⁹ Uzasadnienie 2019, s. 48–49.

³⁰ Tamże, s. 48.

³¹ Niekoniecznie jest to rozwiązanie korzystne dla przedsiębiorcy. Trzeba bowiem pamiętać, że zgodnie z art. 21a ust. 3 u.p.p. skorzystanie z instytucji prawa do popełnienia błędu zostało uzależnione od usunięcia stwierdzonych naruszeń przepisów prawa związanych z wykonywaną działalnością gospodarczą oraz skutków tych naruszeń, jeżeli skutki takie wystąpiły, co musi nastąpić z zachowaniem terminu wskazanego przez organ.

³² Wprowadzają konstrukcję zbliżoną do tzw. czynnego żalu (Uzasadnienie 2019, s. 50).

³³ Nie jest jednak zabronione dopuszczenie nałożenia przez sąd bardziej dotkliwych sankcji, jeżeli okoliczności danej sprawy wskazują na to, że jest to konieczne (Uzasadnienie 2019, s. 51).

³⁴ W opinii legislatora niezasadne jest tworzenie sytuacji, w której organ nie wymierza kary grzywny w drodze mandatu karnego w związku z usunięciem przez przedsiębiorcę naruszeń prawa i ich ewentualnych skutków we wskazanym przez organ terminie, jedynie po to, by ów przedsiębiorca został następnie ukarany za ten sam czyn na drodze sądowej (Uzasadnienie 2019, s. 49).

³⁵ Uzasadnienie 2019, s. 49.

³⁶ Bez art. 21a ust. 9 u.p.p. prawidłowość zastosowania prawa do popełnienia błędu nie podlegałaby weryfikacji sądowej, a więc w przypadku odmowy przyjęcia mandatu sąd badałby jedynie fakt popełnienia przez przedsiębiorcę czynu zabronionego, bez rozważań nad poprawnością działania organu w świetle art. 21a ust. 1–8 u.p.p. (Uzasadnienie 2019, s. 56–57).

³⁷ Zob. również art. 21a ust. 4 u.p.p.

³⁸ Wyłączenie wynika ze specyfiki kontroli drogowej, polegającej przede wszystkim na braku możliwości wcześniejszego uzyskania przez organ szczegółowych informacji dotyczących kontrolowanego (a zatem ustalenia, czy ma on prawo do skorzystania z prawa do popełnienia błędu) oraz braku możliwości weryfikacji jego statusu w trakcie jej trwania, a także z faktu, że kara grzywny w drodze mandatu karnego powinna być nałożona tuż po zakończeniu czynności kontrolnych (Uzasadnienie 2019, s. 52).

³⁹ Ustawodawca wyjaśnia, że ciężar wykazania, że naruszenie prawa ma charakter rażący, spoczywa każdorazowo na organie, który oceniając naruszenie, powinien brać pod uwagę m.in. kwestie, takie jak: rodzaj i specyfika prowadzonej działalności gospodarczej, umyślność bądź nieumyślność zachowania, charakter i czas trwania naruszenia czy waga dobra chronionego prawem narażonego bądź naruszonego przez niewłaściwe zachowania (Uzasadnienie 2019, s. 53–54).

⁴⁰ W przekonaniu ustawodawcy nakładanie na organ obowiązku wyzywania przedsiębiorcy do usunięcia stwierdzonych naruszeń przepisów prawa oraz skutków tych naruszeń w sytuacji, gdy nie jest obiektywnie możliwe zrealizowanie tych żądań, pozbawione jest celowości (Uzasadnienie 2019, s. 55).

⁴¹ Zob. Hołda-Wydrzyńska, 2019, s. 84–87 oraz wskazana tam literatura i orzecznictwo.

⁴² Zob. Etel, 2016, s. 28–36 oraz wskazana tam literatura i orzecznictwo.

⁴³ Zob. Uzasadnienie rządowego projektu ustawy — Prawo przedsiębiorców, druk sejmowy nr 2051 z 21.11.2017 r., <http://www.orka.sejm.gov.pl> (28.03.2021); Zdyb, 2019, Kozieł, 2018, Komierzyńska-Orlińska, 2019, Kruszewski, 2019.

⁴⁴ Uzasadnienie 2019, s. 57.

Bibliografia/References

Literatura/Literature

- Brzostowska, M. (2020). *Prawo do popełnienia błędu jako przywilej początkujących podatników*. LEX/El.
- Burdziak, K. (2019). Kilka uwag na temat istoty tzw. błędu co do prawa (rozważania na tle polskiego prawa karnego). *Prawo w Działaniu*, (39), 139–147.
- Dobrzycka, M. (2019). *Mniej obciążeń regulacyjnych dla przedsiębiorstw i obywateli*. Legalis.
- Etel, M. (2016). Prawo działalności gospodarczej jako instrument rozwoju przedsiębiorczości. W: A. Powałowski (red.), *Prawne instrumenty oddziaływania na gospodarkę*. Warszawa: C.H.Beck.
- Etel, M. (2019). Działalność formalnie niegospodarcza. W: A. Powałowski, H. Wolska, (red.), *Przedsiębiorcy i ich działalność*. Warszawa: C.H.Beck.
- Etel, M. (2012). *Pojęcie przedsiębiorcy w prawie polskim i prawie Unii Europejskiej oraz w orzecznictwie sądowym*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Hołda-Wydrzyńska, A. (2019). „Prawo do popełnienia błędu” w świetle nowelizacji Prawa przedsiębiorców. *Acta Universitatis Wratislaviensis*, (3977), 79–89. <https://doi.org/10.19195/0524-4544.329.7>
- Liżewski, S. (2020). *Przez 12 pierwszych miesięcy przedsiębiorca może się pomylić*. Legalis.
- Kosikowski, C. (2013). *Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Kozieł, G. (2018). Komentarz do art. 1. W: G. Kozieł, (red.), *Prawo przedsiębiorców. Przepisy wprowadzające do Konstytucji Biznesu. Komentarz*. Legalis.
- Komierzyńska-Orlińska, E. (2019). Komentarz do art. 1 ustawy — Prawo przedsiębiorców. W: M. Wierzbowski (red.), *Konstytucja biznesu. Komentarz*. LEX/El.
- Kruszewski, A. K. (2019). Komentarz do art. 1. W: A. Pietrzak (red.), *Prawo przedsiębiorców. Komentarz*. LEX/El.
- Zdyb, M. (2019). Rozdział 1. Przepisy ogólne. W: M. Zdyb, G. Lubeńczuk, A. Wołoszyn-Cichocka, *Prawo przedsiębiorców. Komentarz*. Legalis.

Akty prawne/Legal acts

- Ustawa z 14.06.1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 256 ze zm.).
- Ustawa z 06.03.2018 r. Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 162 ze zm.).
- Ustawa z 06.03.2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 296 ze zm.).
- Ustawa z 31.07.2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych (Dz.U. z 2019 r., poz. 495 ze zm.).

Inne źródła/Other sources

- Uzasadnienie rządowego projektu ustawy — Prawo przedsiębiorców. Druk sejmowy nr 2051 z 21.11. 2017 r., <http://www.orka.sejm.gov.pl> (23.03.2021).
- Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych. Druk sejmowy nr 3622 z 12.07.2019 r., <http://www.orka.sejm.gov.pl> (18.03.2021).

Dr Maciej Etel

Doktor nauk prawnych. Adiunkt w Pracowni Prawa Gospodarczego Publicznego na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku. Autor ponad 100 publikacji naukowych za zakresu prawa gospodarczego publicznego, w tym monografii i artykułów w czasopismach punktowanych. Uczestnik i współorganizator krajowych i międzynarodowych konferencji naukowych.

Dr Maciej Etel

Doctor of Law. Assistant Professor at the Public Commercial Law Department of the Law Faculty of the University of Białystok. Author of more than 100 publications in the field of public commercial law, including monographs and articles in ranked journals. Participant and co-organizer of national and international scientific conferences.

Księgarnia internetowa Polskiego Wydawnictwa Ekonomicznego
zaprasza na zakupy **z rabatem 15%**

www.pwe.com.pl

